

Модель підготовки майбутнього психолога до коучингової діяльності

Павло Прусак

Формування будь-якого якісного утворення особистості, особливо в аспекті її професійної орієнтації та реалізації, має здійснюватись в умовах середовища, що вимагає певних організаційно-методичних умов, застосування ефективних методик та способів професійно-педагогічної взаємодії. Найбільш доступним способом досягнення заявленої науково-педагогічної мети можна назвати моделювання, яке дозволяє створити уявлення про процес досягнення цілей через означення методологічних засад (наукових підходів, принципів), деталізацію компонентів, етапів, методів і способів взаємодії, методик оцінювання рівня сформованості вказаного утворення. Ефективність моделі визначається можливістю перенесення її процесів у інші умови, дієвістю для інших категорій соціальних спільнот, мінімальним рівнем корекції та необхідності додаткових матеріальних ресурсів.

Аналіз наукових розвідок свідчить про високий рівень інтересу дослідників до процесів моделювання, які автори представляють як «відображення певного зразку, котрий репрезентує конструкцію та процедури розгортання якогось об'єкта задля отримання нових знань про нього та вимоги щодо його впровадження [1, с. 35]; «об'єкт будь-якої природи (уявна або матеріально реалізована система), котрий, відображаючи або відтворюючи в певному сенсі об'єкт дослідження, здатний заміщати його так, що вивчення моделі дає нову інформацію про об'єкт» [7, с. 20]; дослідження педагогічних об'єктів (явищ) за допомогою моделювання поня-

тійних, процесуальних, структурно-змістових і концептуальних характеристик та окремих «сторін» навчально-виховного процесу в межах топічно-визначеного соціокультурного простору на загально-освітньому, професійно орієнтованому або іншому рівнях [4]. За думкою О. Драгомирецької, «модель дозволяє синтезовано представити компоненти того явища або процесу, який вивчається, теоретичні підходи до його висвітлення, функціонування, критерії оцінювання оптимальності методів педагогічного впливу на нього. Моделювання орієнтує на системне узагальнення інноваційних знань про зміст та структуру досліджуваного об'єкта, його основні характеристики, чинники його ефективного розгортання в реальності та підходи до діагностування цієї ефективності» [3, с. 145].

Отже, модель у наукових дослідженнях виконує теоретичну (дозволяє реалізувати специфічний образ дійсності відповідно до діалектичних закономірностей її розвитку) і практичну (описує модель як інструмент і засіб наукового пошуку) функції. Щодо «педагогічного моделювання», то воно відображає характеристики існуючої педагогічної системи у спеціально створеному об'єкті, який є педагогічної моделлю [5, с. 51].

Переважна більшість моделей структурно представлена логічно пов'язаними етапами, у межах яких здійснюється експеримент дослідження. Класичними етапами моделі (або блоками, що деталізують загальну наукову мету) є *концептуально-методологічний* (концентрує ціль, завдання, підходи, принципи, концепцію

педагогічного впливу, а також структуру досліджуваного утворення), *змістово-організаційний* (представляє адаптацію змісту освітнього процесу згідно з означеною метою дослідження на основі пілотажної діагностики наукової проблеми), *діяльнісний* (визначає етапи процесу експериментальної наукової діяльності, методи, засоби, форми впливу на суб'єкт дослідження з метою формування означеного у цілі утворення), *результативний* (визначає методики обчислення сформованого утворення та представляє результати дослідження).

Схиляючись до думки про те, що саме моделювання може забезпечити ефективність проведення наукового педагогічного експерименту, метою статті визначено представлення *моделі підготовки майбутнього психолога до коучингової діяльності*.

Опираючись на авторські підходи до моделювання у процесах фахової підготовки студентів та з огляду на особливості процесу розробки та ведення коучингових сесій [2, 6] було визначено модель формування готовності майбутніх психологів до коучингової діяльності як спеціально організовану взаємодію учасників освітнього процесу, що забезпечує сформованість у майбутніх психологів компетенцій, необхідних для розробки змісту, ведення і корекції коучингових сесій з приватним та корпоративним клієнтами на засадах етики професійної діяльності психолога.

Модель підготовки психологів до коучингової діяльності представляє авторське бачення структури означеної готовності, методологічних підходів, принципів, засобів і організаційних форм її формування в ході професійної підготовки психологів до ведення коучингу. У моделі виділили п'ять етапів реалізації поставленої мети:

- *концептуальний*, який вміщував у собі методологію наукового дослідження, ціль та структуру досліджуваного утворення;
- *мотиваційний*, на якому мають бути актуалізовані процеси мотивації

студентів до оволодіння особливим видом професійної діяльності психолога — коучингом, а також спрямування викладачів до корекції змісту освітніх компонентів в аспекті популяризації змісту коучингу;

- *функціонально-організаційний*, який означав види діяльності, пов'язані із організацією експерименту;
- *змістово-діяльнісний*, у межах якого значущості набував зміст навчання, практична діяльність студентів та методи, якими реалізовувалась означена діяльність;
- *діагностико-результативний*, який представляв аналіз ефективності реалізованого експерименту.

Концептуальний етап проведення дослідження представлено через визначення його основних елементів (компонентів готовності студентів-психологів до дослідницької діяльності, методологічних підходів та принципів проведення наукового експерименту), які мали стати засадничими для організації діяльності усіх суб'єктів, включених у дослідницький процес.

Основними елементами моделі визначили компоненти готовності майбутніх психологів до коучингової діяльності:

- *знаннєвий* (знання у галузі методів психології: психоаналізу, когнітивно-поведінкової психології, нейролінгвістичного програмування, що забезпечують здатність усвідомлення змісту психологічного впливу в конкретних коуч-сесіях; знання з організації ведення психологічної практики — консультування, тренінгової діяльності, що дозволяють регулювати шлях клієнта до цілі, актуалізувати необхідні для цього його особистісні якості);
- *діяльнісний* (спроможність до використання у практиці технік кожного означеного у знаннєвому компоненті методів психології; актуалізація коактивності як рівноактивної взаємодії коуча і клієнта, що представлено синхронізацією дій суб'єкта, спрямованого на розвиток, і впливів середовища, яке коуч допомагає визначити як поле реалізації клієнта; збу-

дження критичного мислення клієнта, що актуалізується через задоволення допитливості клієнта шляхом його орієнтації на різні джерела інформації, що стосуються досягнення мети; фасилітація як підтримка і супровід групової взаємодії, яка має допомогти клієнтові самовиявлятися у колективній роботі; налаштування клієнта на позитивне ставлення до результатів самозміни, основою якого є особистісний підхід у організації взаємодії);

- комунікативний (сформованість умінь ефективної комунікації, зокрема умінь ведення конструктивного діалогу, ефективного слухання, організації зворотного зв'язку із клієнтом на засадах неанонімності і добровільності, актуалізації ресурсності клієнта, що виявляється у балансі цілей і особистісних можливостей та толерантності до особливостей вибору клієнтом способів і джерел самовдосконалення);

- особистісний (мотивація на допомогу, спрямованість на постійне професійне самовдосконалення, креативність, методичність).

До методології наукового дослідження віднесли наукові підходи та принципи, що стали основою формування досліджуваного утворення.

Підготовка психологів до коучингової діяльності має відбивати соціальні запити сучасного суспільства, орієнтувати на усвідомлення сучасного клієнта як самостійної особистості, що спрямована на постійний саморозвиток у різних галузях життєдіяльності. Саме тому основними методологічними підходами було обрано акмеологічний — як такий, що розглядає людину в її природному русі до самозміни, досягнення вершини власної результативності; синергетичний — що відбиває вплив персоналу і коуча: партнерські та командні взаємовідносини, які фокусуються на цілях та місії організації, її завданнях, щоб досягти результату стратегічного управління; партисипативний — як рівень залученості клієнта до вирішення проблеми, що формує його

відповідальність за вибір рішення, клієнт отримує можливість впливати на весь процес самозміни, починаючи від визначення цілі й завершуючи оцінюванням результатів; системно-діяльнісний — що вказує на відповідний компонентний склад діяльності людини, найбільш суттєвими з яких є потреба — суб'єкт — об'єкт — процеси — умови — результат; холистичний — спирається на впевненість у тому, що всі сфери життя людини взаємопов'язані, отже, позитивні зміни в одній сфері неодмінно відіб'ються на іншій; рефлексивний, змістовою основою якого є спрямування особистості на взаємодоповнювальні процеси самопізнання, самоусвідомлення, самоаналізу та самокорекції — з метою самовдосконалення відповідно до певних норм професійної діяльності.

Спираючись на методологічні підходи, наведемо принципи навчальної взаємодії, реалізація яких дозволить досягти очікуваних результатів:

- принцип усвідомленості та відповідальності — студенти усвідомлюють важливість набуття компетенції коуча, розуміють важливість оволодіння методами коучингу, відповідальності за вибір методик роботи з клієнтом;

- принцип ефективної взаємодії, яка є свідченням включеності викладацького складу кафедри, де реалізується експеримент, у тему наукового дослідження. Для результативності наукового експерименту важливості набуває уміння експериментатора донести до колективу викладачів цінність наукової мети, створити умови, за яких кожен викладач дисципліни, що увійшла до групи оновлюваних за змістом, мав мотивацію і можливість її змістової корекції, залучатись до процесів аналізу результатів студентів з опанування нових тем;

- принцип самовдосконалення — спрямованість студентів на оволодіння сучасними методиками ведення психологічної коуч-сесії, самонавчання, створення та апробації власних авторських методик взаємодії із клієнтом.

Мотиваційний етап моделі підготовки майбутнього психолога до коучингової діяльності мав орієнтувати студентів на визнання важливості професійної реалізації у коучингу як варіанта фахової діяльності психолога, що забезпечує вищу цінність його на ринку праці, дозволяє досягти популярності у професійному середовищі та у бізнес-середовищі — через взаємодію із засновниками та адміністраторами бізнес-структур.

Важливим елементом *функціонально-організаційного* етапу є попередня діагностика рівня готовності майбутніх психологів до коучингової діяльності, яку можна ототожнити з констатувальною частиною педагогічного експерименту. Діагностика допомагає не лише вивчити результати навчальної діяльності, але й способи їх досягнення, причини, що сприяють чи перешкоджають досягненню мети освітнього процесу.

Змістово-діяльнісний етап представляв реалізацію експерименту, зокрема через деталізацію змісту навчання. Так, було оновлено зміст навчальних дисциплін — як базового курсу підготовки майбутніх психологів до коучингової діяльності Освітньо-професійної програми бакалаврського рівня «Консультація та корекційно-розвивальна робота». Так, у дослідницький експеримент було включено дисципліни: «Загальна психологія», у межах якої відбувалось просвітництво студентів у галузі основних методів психології, зокрема тих, що були виокремлені як засадничі для діяльності коуч-психолога; «Психологія управління та організаційна психологія», що дозволила актуалізувати роль психолога, який працює в конкретній організації, у веденні супроводу розвитку команди; «Основи психологічного консультування», що уможливила набуття компетентностей у застосуванні різних технік психологічної взаємодії, актуальних для коуч-сесій. Крім того студентів експериментальної групи було спрямовано на вибіркові освітні компоненти ОПП — «Основи коучингових технологій у практиці фахів-

ця», «Професійне самовдосконалення: управління кар'єрою через менторинг та коучинг» — що мали систематизувати знання та уміння у галузі коучингу і прицільно підготувати майбутніх психологів до ведення коучингової діяльності. Корекції змісту (з огляду на науково-експериментальні завдання) потребувала й організація навчальної практики.

Діагностико-результативний етап передбачав контроль, самоаналіз, корекцію недоліків у розвитку досліджуваного утворення; діагностику кінцевого рівня готовності майбутніх психологів до ведення коучингової діяльності. Діагностику розглядали як засіб включення студентів у корекційну роботу над собою з огляду на усвідомлення важливості сформованого утворення для практичної діяльності психолога.

моделювання є оптимальним способом організації наукового експерименту з підготовки майбутніх психологів до коучингової діяльності, оскільки деталізує і водночас структурує уявлення про усі змістові і процесуальні елементи діяльності. За модельною схемою можна узагальнити результат кожного із етапів експерименту, означити усі змістові зв'язки між елементами досліджуваного утворення, усвідомити якість результативності дослідження. Крім того, моделювання дозволяє перенести зміст експерименту у нові умови, означивши необхідними для коригування лише ті його елементи, які є статичними для цих нових умов. Перспективою подальших досліджень вважаємо детальну характеристику змісту реалізації експерименту з підготовки майбутніх психологів до коучингової діяльності.

Література

1. *Артеменко О. В.* Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до науково-дослідницької діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2017. 327 с.

2. Ведєніна Ю.Ю., Скакун Л.М., Різніченко Л.В., Коваленко М.П. Командний та індивідуальний коучинг як технологія стратегічного управління організацією // Економіка і організація управління. 2020. № 3 (39). С. 42–54. DOI 10.31558/2307-2318.2020.3.4

3. Драгомирецька О.О. Формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах : дис. ... д-ра філос. : 011 Ізмаїл, 2023. 335 с.

4. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 148 с.

5. *Методологія наукових досліджень* : навч.-метод. посіб. [для студ. екон. ф-ту] ; укл. Олійник Н.Ю. Кам'янець-Подільський : Сисин Я.І., 2015. 110 с.

6. Нежинська О., Тищенко В. Вимоги до особистості коуча у вимірі професійних стандартів ICF // Післядипломна освіта в Україні. 2016. №2.

7. Опачко М.В. Моделювання у змісті підготовки педагога: теоретичний аспект // Педагогічні інновації у фаховій освіті: теорія і методика навчання. 2017. Вип. 2. С. 19–23. URL <http://innovpedagogy.od.ua/archives/2017/2/6.pdf>

15.04.2025

Відомості про автора:

Прусак Павло — аспірант кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи; Університет імені Альфреда Нобеля; м. Дніпро, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8512-2446>

Науковий керівник — доктор педагогічних наук, професор О. О. Резван, email: rezvanoksana1@gmail.com